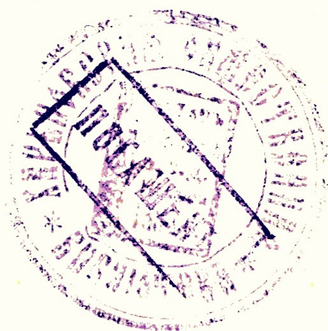

КНИГА ПЕРША

Володимир Ярошенко

СВІТОТІНЬ

ВИД-ТВО
"СЯЙВО"
КИЇВ

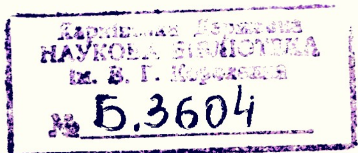
Володимир Ярошенко.

СВІТОТІНЬ

ПОЕЗІЇ.

КНИГА
ПЕРША.

1 0 0 0
ПРИМІРНИКІВ
1 9 1 8

„Друкарь Польський“. Київ,
Володимирська 34. Тел. 41-00.

Сірим днем душа моя розквітне
В тужні звуки і в печальні барви...
Я не марю про життє блакітне,
Я про вквітчані не марю нари.

Тілько елястично плинуть менти
У разок хвилинних почувань,
І чудні — чужі — мої фрагменти
Виринають з глибі хвилювань.

Я дивлюсь на них чужий і обережний
І не вірю їм, як скажуть, що мої...
Я один, я одинокий, я бентежний,
Я сховавсь за витвори свої.

Коли подивлюсь на написане мною,
Коли прочитаю безбарвности зміст,
— Мні холодко стане... Сліпою звіздою
Лечу між загаслих, закрижених звізд.

Погляну навколо — сліпий не побачить...
Закличу до рідних — клик тане в юрбі...
А чужість лякає і хоче одзначить,
Що я найчужіший собі.

Сірий день байдужним кроком
Йде належну тайну путь,
Впершись шкляним тихим оком
У мою печальну суть.

Я самотний тихо, ніжно
Доведу в туманну даль —
Безголосу, безутішну,
Нерозгадану печаль.

Перечитані сторінки
Мого дню закреслю я,
А обкладку книги дзвінко
Кину в нетрі битія.

Відбились далі в душі моїй,
У сірім колі вони цвітуть,
— Неясний обрій далеких мрій,
Безбарвна, тиха і довга путь.

Дивлюся в далі — душа болить,
Така неясна туманна даль;
Дивлюся в душу — вона летить,
Як сіра птиця — німа печаль.

І сіра птиця — душа моя —
Мене печально у даль стремить,
А я безвольний, безцільний я
Стискаю менти, хвилюю мить...

Знову сам і знов печальний
Все шукаю камінь свій—
Правди перстень обручальний
В безгрунтовности своїй.

Вірю я, що камінь грає
В безпідставности ума,
Дивні сяйва викидає,
Перстень істини трима.

Та в душі моїй безмежній
Важко камінь відшукать:
Світ брехливий, обережний
Любить блимать і зникать.

БЕЗНАДІЙНІСТЬ.

День родивсь сьогодні сірим,
Боязьким, німим, безстрасним,
Лиш з одним бажаннєм смілим—
В строк затухнуть світлом ясним.

Та печаль, як сіра птиця,
Цілий день кружляла в далях:
Ще мені цей день присниться,
Пригадається в печалях.

Ще мені цей день присниться
Безнадійністю й безстрастєм,
Врре пораненая птиця,—
Сірий—стане білим щастєм.

ВЕЧІРНЯ СОНАТА.

Тихий вечір пада ніжно
Смерековим темним краєм,
Чутно легіт повний, втішний,
Чутно подих Адонаї.

Я дивлюсь у шкляні шиби,
Що горять зусиллєм сонця,
Бачу птиці, звірі, риби—
Світ блискучого віконця..

Гасне світло, мруть екстази—
Перла сили і змагання...
Ах загасли ви, топази,
Камні гри і дивування...

НА ВУЛИЦІ.

Гамом улиці вколисаний,
Йду замислений, розбірливий,
Дізгармонією вписаний
В гамір уличний настирливий.

Скілько їх проходить вглиблених—
Душ захованих, незнаємих,
Самовпевненістю скріплених,
Непохитністю стискаємих.

Може йдуть повз мене лагідні
Душі сірі, рідні, томлені,
Може заздрісні і завидні
Щастєм зраджені і зломлені...

Може вічно задивовані
Стрінуть спільних—і соромляться,
Глянуть жалісно, стурбовано
І похапливо розходяться...

М И.

В смерековім світлі матовім
Топлять свічі віск податливий,
—То живем ми в тихім ладові,
Воском танем в строк похапливо.

У безмежних далях тямемо
Їх туманність нерозгадану—
Ми сірієм в смерку плямами
—Слабий дих чийогось ладану...

Уквітчаємось гірляндами,
Справим свята музи й грації,
І з червоними трояндами
Білизну сплетем акації.

І умрем в великім щастєві
—В смерку ніжнім віск дотанувший—
Тихі, сіро-попелястові,
Жальним зором в далі глянувші...

Котять улицями вихорі,
Жовте листє носять зграями,
Ходим вечором засмучені,
Ходим, враження збіраєм ми.

Вдень у парку злотні коліри
—Гасла смутку—жовті, палеві,
—Зацвітають в душах месою
Полум'я свічей опалові.

Вечір. Знову котять вихорі,
Котять жовте листє зграями:
Ходим вечором затужені,
Ходим, враження шукаєм ми.

Томлені душі по місту блукають,
Холодом улиць знесилені вкрай...
Їх безнадійність і сум колисають,
Їх колисає одчай.

На передодні томління і муки
Страсне бажаннє—кинуть туман:
Їх заморочать гамору звуки,
Ниючий біль обезкровлених ран.

Підуть у зіми сині і білі,
Підуть в пустиню жовту, німу,
Стухнуть їм очі посоловілі,
—Випустить кермач керму.

Вигук газетчика трохи печальний,
І маніячний зір лихтарів.
Інею відблиск і вигляд сусальний—
Вбір неприємний, занадто вже бальний
Для королівен і королів.

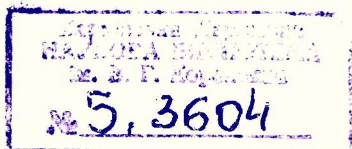
Вогники сині трамвайного руху,
—Улиця завше пишається так...
А на крем'янці сіро і сухо
Той же вилискує матовий лак.

Надто багато блиску в льодинках—
Злотом сусальним пишається вбір,
Рідко заграє на волосинках
Щирий алмаз чи сафір...

В царстві книг, повитих в порох,
В царстві мумій нерухомих
Я сміюсь — жорстокий Молох —
Ворог тайних і безкровних.

У пергаментному колі
Мертві образи проходять,
Жовті очі тихі й кволі
Безнадійні суми плодять.

Ах, я—Молох! Хочу крови,
Хочу жертви вічно-тайних —
Безнадійної любови,
Тихих душ—офір звичайних!

Кожен промінь розпинається
На сім колірів в мені,
Кожен колір загорається
На двоїстому вогні.

Я—трьохкутник—хрест розпятія
І спектральний потайник:
—В смерку тайного зачатія
Світлий родиться двойник.

І як в морі відбивається
В чорній глибі—далечінь,
—Так в мені всігди міняється
Світ і тінь...

ОСІНЬ.

Осінь тиха, золота
Пишні абріси малює,
Злотні коси розпліта,
Жовті пристрасті хвилює.

Осінь—злотний фіолянт,
Осінь—мумія безстрасна,
Я жагучий діамант,
Нитка яхонтів прекрасна...

Я вплітаюсь в жовтизну
Кров'яним разком намиста,
То потухну, то блисну
В жовтім промені огнисто.

ОДНОГО РАЗУ

Бліднула смужка далекого заходу,
Дими пахучі землю овіяли,
Віяли втіху, мовчазність і лагоду, —
Плід, що не сіяли.

Я захитався, обгорнутий нігою,
Хутко зірвався звіздою криштальною,
Блиснув на небі посмішкою — втіхою,
— Путтю дзеркальною.

Я — оповитий межою астральною,
Грації влюбленець, жертва ажурности —
Звянув в безмежности квіткою бальною,
Промінем жовтим в вечірній безжурности.

ЗИМОВИЙ ПЕЙЗАЖ.

На краї неба, як стрілка біла,
Одкреслен зимний холодний тон;
Промерзле небо окам'яніло
В туманний колір — спокійний фон.

На межах неба біліють далі,
— І тілько тіні згущають синь...
Повсюди білість і блиск емалі —
Безцільним оком куди не кинь.

В пустині білій стою — стерявся...
А сіре небо поклало грань —
Далекий обрій розмежувався
І лізе в очі, — куди не глянь.

Струмнями, плямами пада привітне
Світло червоне в нашу кімнату,
В люстрі веселкою гнеться і квітне —
Скалками, бризками грається раде.

В рямцях старинних дубових і чорних
Біле обличчє маячить у світлі,
— Витвір мистця—кріпака, що покорно
Вивчивсь мистецтву у панському житлі.

На кріноліні, що в порох убрався
І почорнів од часу і недбальства,
Промінь раптово огнем заснувався,
Повний завзяття, життя і нахабства...

Скоро настануть смерек і тиша...
Мила, ходімо по залях старинних:
Привид не стрінем, — злякаємось миші,
Близче притиснемось страхом хвилинним.

Ви прийшли до мене нагадать минуле,
Засмутити спокій в вихорі уяв:
Як Ви огрубіли — стали так нечулі...
Я напружив згадку... Я Вас не пізнав.

Не зів'яли весни, не розтали зіми,
Не пролинув років ріжнобарвний ряд,
— Але ми не ті вже, зовсім вже не ті ми,
Нам не повернутись, не піти назад.

Так чому схилили смучене обличчє
І сховали в зорі непритомний жаль?!.
— Я Вас добре знаю — Ви не таємнича,
Ви мені роскажете, якщо є, печаль...

Ранком ранком зо світанком
Встану встану я
Полем полем — жовтим морем
Перейду поля.

Манівцями стежечками:
Я вже знаю путь:
Там чекає, дожидає
Радісне: „Прибудь!“.

Швидко, митко легкокрилий
Прилечу — примчусь,
А забачу постать милу —
Радістю займусь...

Легко легко усміхнемся —
Річка, мов трюмо —
Зарадієм, розмахнемся
І побіжемо...

В бризках проміня купаються
Вже прив'ялії квітки,
Листє жовкне і згортається
І знесилено схиляються
Пелюстки.

Бризки проміня нелітнього
Золотять пожовклий лист,
І між рястом оксамитнього,
Ще не зблідлого — тендітнього
Уплелись листки новітнього,
Мов разки намист.

В лісі шелест таємний,
У сутінках глибоких.
Хтось ховається Темний—
Темноокий...

По—за листє, за корні
Чорні сутіні душе:
Всі хвилюються Чорні—
Чорнодуші...

Злотом бризнули коси,
—То русалка на вітах
Непритомно голосе:
Світе місячний, світе!..

Враз заплигали тіні
Полохливі, непевні
Діти Темного крівні—
Зброя Чорного кревна.

Із-за хмар любовидий
Місяць глянув на віти:
Зашкрумтів Темновидий
І просяяв при світі...

Вибігає з гущавин
Ясноликий, Прозорий,
Весь у пір'ї од павин,
Блідозорий.

Вибіга на вузлісся
І кричить: „Перемога!
Забаг вмер Чорнобісся —
Світлим, Ясним дорога!..“

В лісі шелест непевний:
У сутінках глибоких
Хтось ховається Темний—
Темноокий...

По-за листє, за корні
Чорні сутіні душе:
Всі сховалися Чорні,
Чорнодуші.

КАЗКОВЕ.

Тягнеться нитка—срібляста павутина...
Бігає павук похапливий і злий...
Муха в повітрі кружляє картинно,
А за нею цілий рій
Золотий.

Злий павук,
Безмежно злий...
Стук! Стук! Стук!..
—Упали двері—
Зникли в нори павуки,
Наче звірі волохаті,
Злі, як чорнії жуки.

Увійшла...—За нею челядь—
Увійшла сама принцеса
Царства пишная царівна
А дурниць і примхів—крівна
Патронеса.

В сяйві мрій золотих
Розум трохи притих.
Цить! Мовчи!
Не кричи!
Не доводь!
Годі!...

В туманнім смерку хвилюється сум,
По закутках залі ховається тінь...
Вслухаюся в шуми — несеться самум—
Пустинний руїнник — прихильник сумлінь.

На тиху пустиню — на душу мою
Впаде його дикий руйнуючий гнів...
Покірно безвольний у смерку стою,
Чекаю самума і білих снігів.

Мої надії літали в царство далеких цілей:
За обрій моря, за горні мури, в долини білі,
—Де запах моря, прозорість горня і легіт білий,
—Та повернулись назад зомлілі, і заніміли, і скам'янілі...

І стали мудрі, німі і сталі, і з гострим зором,
І стали тихі і потаємні—німая риба—
Та тільки мудрі та гострі очі глядять докором:
В них сум тріпоче і дрібно б'ється, і сумно хлипа...

Але веселка в них семицвітно не одіб'ється:
—В сухому зорі, холоднім, гострім, призирство в'ється.

Я знав і роспач, ридав—нікчемний,—але доволі!..
—Холодний серцем, сухий душею і гострий мозком
Я вивів стелі—страшні оселі страшної волі,
Жорстоку сталість я припечатав задублим воском.

Я—потаємність, жорстока воля, німая риба,
Я—сталий розум, душа сухая і мудрі зори,
Я все вбиваю, я все руйную, як море глибу,
І підмиваю, і роз'їдаю пісчані гори...

Та не радію своїй я силі, своїй я владі.
Я тільки местник, я лиш призирство і крик зневаги.
Я зневажаю, я призираю в страшній відраді,
І шелещу я—пісок пустельний—сухий від згаги...

Обійма мою душу болюча печаль,
А печаль мою душе безмежная біль.
    Мою біль пронизала і туга, і жаль,
    Мою жаль припинити бракує зусиль...

        Я печалю, болію — жахливо гляжу:
        І жалію — жалію Забуту Межу...

В моїм серці розпавсь, зруйнувався Грааль
І зрадливо продався — продавсь Парсіфаль:
І болів, здрігаючись, ранена даль,
І здрігається болісно туга — печаль.

Я, печалю — болію — болію — тужу
І жалію, жалію Забуту Межу...

Ох, боліє і корчиться ранена плоть,
Хоть хвилюється кров, ще хвилюється хоть:
Але ранена плоть — але ранена плоть...
Виривається струмнями димная кров
І співає надгробную пісню Любов.
Але ранена плоть: виривається кров.

В сутрівожні години згасання,
Коли втома долає всього:
Як байдужно снується вміраннє,
Яке мляве ваганнє його.

В сутаємні години вечірні,
Коли день довершає свій крок
І ступає в безодні незмірні
Віковічним шуканнєм стежок,

Як печально назад оглядатись,
Як скорботна пролинувша путь,
Яка дурість — про віщось заклятись —
І забуть, і забуть, і забуть...

А оглянувшись в смерек минулий
— Знаних образів рідність узнать
І збудити уяви заснулі,
І згадать, безнадійно згадать!..

— Як щемить тоді вечір осінній
І, гужливий, не найде кінця,
І як спокій зове злотовійний,
І загаслії пале сонця...

І жадає суніжної ласки
В тій-би ласці був легіт ночей,
І початок щасливої казки,
І принади ласкавих очей.

О, з'явись мені, білая панно,
І поглядь, приголуб, прожени,
Прожени мої хижі омани
І цілуй, і голуб, — полони!

Я на тебе чекаю, чекаю
І чеканню не бачу кінця. —
І в чеканні повільно згасають
І темніють великі сонця...

Жах наростає в темних проваллях,
В прірвах бездонних чується зойк.
Плаче і скиглить, як птиця морськая,
Страдник невидимий — голосом сойк.

Слухайте душі, повиті огнем,
Слухайте, серця, спеленаті сном,
Мозку, обтяжений злим тягарем,
Сторожко слухай. Слухай кругом.

Жах наростає чорний, страшний,
Роспачу вістник стогне в проваллях:
— Візьмем завзяття меч замашний
І оборонемось в змучених далях!...

З темних ночей, з чорних проваль
Чую я дзвін.
Глухо — глухий — ране він даль,
Роде проклін.

З темних ночей пройдена путь
В млі майорить —
Путтю минулого образи йдуть
— Факель горить...

Страшно дивитись. — Жахливий похід
Трупів — мерців:
Бридко дивитись на безуму плід
Рідних серців...

Слухай, забутая сестро моя:
— Он мій кістяк,
Бачиш — он крадеться сутінь твоя:
— В погляді ляк...

Крадеться лячно за мною — мерцем:
Очі горять:
— „Хочеш загоїть початок кінцем
І не тікать?!.

— Хочеш забути всі зради мої:
— Стати навік!?.“
— Страшно вилизгують кості твої,
Труп — чоловік!..

Тінню за мною будеш іти
Аж до кінця:
Нам із тобою не набрести
Вже на сонця.

Нам із тобою вже танцювать
Танок мерців:
Кістю сухою лязгать — клепать
В брами Кінців.

Од світзорі до світзорі
Очей стулить не в силі я:
„Почну стулять... Ураз вгорі
Горить огонь, мов манія...

Росплющу вії — подих чийсь
Довколо чую навісний...
Впади, і тріпотно розбийсь
Чужий розбийсь, розбийсь чужий!

На блідість щок мні диха хтось...
— „Очей завпалих каяття
Ужальним зором простяглось
До тебе — раз за все життя...

Але жорстокий ти, чужий,
І муки совісти плетеш:
Я знаю, знаю, навісний,
Що є непереможність меж!..“

Мені до нуду якось незвично
В балєті цяцьок вести кадріль:
Я прімадона — я істерично
Вкохалась в иньший, нервовий стіль.

У цяцьок рівно горять принади,
Палкіш ні краплі, блідіш ніяк:
А я вкохалась в огневі зради,
В дражливість хвилі, — в нервовий смак.

Маріонетки танцюють прудко
Якесь дитяче, наївне „раз“ —
Дражливих мало до сліз і смутку
І проміж хлопів, і проміж нас.

Я опинивсь в лицарях цяцькової комедії
І здивовано витріщив очі:
Невже я — герой із інтермедії,
Де пурхає бабка і коничок стрікоче ?!.

Ні. Тут помилились, видко,
Або поглумивсь, жартуючи, Сатир, —
Або переплутали, бо швидко
Наскликали гостей на пир.

Вам незручно, цяці із під яточки,
Я соромлю вас, великий і хмарний,
— Ви тут граєтесь в салдатики й гарматочки
І заводите автомобіль ручний...

Ах я дурень! Ах вайло необміркований!
— Револьвер на бабочку навів...
Прожени мене, балєт цяцькований,
Я більмом тобі на око сплів.

Ви вбрались сьогодні трохи фрівольно,
Дармо яскраво і зайво коштовно...
Це демонстрація певно?.. — бо „сольно"
Вступите в залю, де публики повно.

Всі одяглися як слід, або, навіть,
— є, що одягнуті стильно і смачно.
Хто ж Вас у парі з собою поставить?
Хто тут одважиться так необачно?!..

Всі вже шепочуть і Вас оглядають,
Де — хто дивуєсь, а иньші глузують:
Певно інтрігу захоплючу мають,
Певно пікантну історію чують?

Хочете? Я викупаю Вас нині...
Я пропоную вальс і... останні!
— З злости всі здубнуть, зробляться сині,
— Ми лиш єдині, нахабні і бальні?!.

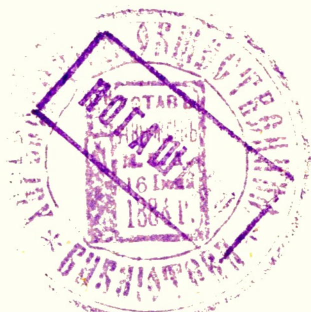
В дугу згинаєсь нервове коло,
— В фігурний перстень, як в ланцюжок:
Фарбові маски цвітуть навколо
Замісць завпалих і зблідлих щок.

Яскравість синьки... Огонь карміну...
— Цей фон блискучих рясних очей —
Я починаю другу відміну
У фарсі будня — балетом фей.

І кожна фея тримає маску,
Яскравість стилю і смак одеж;
Як кольорова летить запаска,
— Проходить довгий чудний кортеж.

Кільцем замкнутись мні в рідне коло,
Придбати право на рітуал, —
А в третій дії почну я solo,
Як незалежний і прінціпал.

З М І С Т:

3.000=